

ZO
25/11/12

20.00
Concert

La Grande Chapelle

Albert Recasens, *artistieke leiding*

Anna Dennis, *sopraan* | Markus Geitner, *contratenor* | Gabriel Díaz Cuesta, *contratenor* | David Munderloh, *tenor* | Simon Wall, *tenor* | Uli Staber, *bas* | Herman Stinders, *orgel*

Francisco Guerrero (1528-1599)

Prudentes virgines, a 5

Alonso Lobo (1555-1617)

Missa Prudentes virgines, a 5

Kyrie

Gloria

Credo

Sanctus

Agnus Dei

Vivo ego, dicit Dominus, a 4

Francisco Guerrero

Beata Dei genitrix, a 6

Alonso Lobo

Missa Beata Dei genitrix, a 6

Kyrie

Gloria

Credo

Sanctus

Agnus Dei

Een concert van AMUZ i.s.m. Festival de Música Antigua Ubeda y Baeza

Meesterlijke missen

In vergelijking met de meeste van zijn tijdgenoten, verliep het leven alsook de professionele loopbaan van Alonso Lobo de Borja redelijk gewoon, bescheiden en evenwichtig, zonder anekdotes en controverses, en geografisch gesitueerd op drie plaatsen: Osuna, Sevilla en Toledo. Hij werd geboren in Osuna, behaalde er eerst een academische licentie en werd er later kanunnik. Sevilla was de stad waar hij zijn muzikale opleiding kreeg als koorknaap van de kathedraal aldaar bij Francisco Guerrero (vanaf 1566). Hij werd zijn assistent (1591-93) en volgde hem daarna op als kapelmeester (1604-17). Tussen 1593 en 1604 was Lobo in dienst als kapelmeester in de aartsbisschoppelijke kathedraal van Toledo. In 1604 verlaat hij de stad om terug te keren naar zijn geboortestreek. Dit beknopte overzicht van zijn leven heeft weinig of niets te maken met de veelbewogen – en meestal opklimmende – carrières van kapelmeesters uit zijn tijd die in hun zoektocht naar de best mogelijke werkomstandigheden of omwille van persoonlijke redenen, voortdurend van functie wisselden. Lobo hoefde niet van hot naar her te trekken want de metropolitaanse kathedralen van Sevilla en Toledo bevonden zich op de spits van het Spaanse katedralenbestel (zowel qua economische condities als qua uitstraling) en Lobo was de enige kapelmeester aan wie de eer te beurt viel beide koorlessenaars te bekleden. De Sevillaan was echter ook nog om een andere reden bijzonder: op het titelblad van zijn eerste boek met missen voegde hij een afbeelding van zichzelf bij een velletje met een canoniek kyrie voor vier stemmen. Hij is daarmee één van de weinige Spaanse componisten uit de moderne tijd van wie we een beeltenis hebben.

De andere grote stad die met de naam Lobo verbonden is, is Madrid. In de Imprenta Real (Koninklijke Drukkerij) publiceerde hij er in 1602 een belangrijke anthologie met missen en motetten onder de titel *Liber Primus Missarum*. De titel liet vermoeden dat andere volumes zouden volgen maar deze zijn er jammer genoeg niet gekomen. De documentatie bij het drukproces geeft inzicht in enkele interessante details over dit boek én over Lobo's connecties in Madrid. Enerzijds weet men dat Lobo in februari 1603 aan Tomás Luis de Victoria machtiging gaf om een zekere som geld van de drukker af te houden; daaruit moet niet direct afgeleid worden – hoewel het ook niet helemaal uitgesloten is – dat Victoria bij het drukproces betrokken zou geweest zijn. Het bevestigt wél zijn relatie met de meester uit Ávila die hij voor sommige opdrachten als tussenpersoon tussen componist en drukker liet optreden. Anderzijds omschreef het contract voor het drukken het aanverwante model van Lobo (de *Missae Sex* van Rogier, uitgegeven in 1598) en beoogde het een eerder lage oplage (slechts 130 exemplaren). Niettemin en zoals gebruikelijk in die tijd, gaf Lobo zelf er de voorkeur aan om een aanzienlijk deel van de drukken persoonlijk te verspreiden, selectief en strategisch, teneinde gebruik te maken van zijn geprivilegieerde positie, eerst in Toledo en later in Sevilla.

Zijn intense marketing campagne begon in de kathedraal van Jaén, zo stond expliciet vermeld op de (land)kaart bij de bundel die er bewaard wordt. Daarna volgden andere belangrijke kerken waar zijn aanwezigheid eveneens geboekstaafd staat: Badajoz, Burgos, Coria, Cuenca, El Burgo de Osma, Granada, Las Palmas, Oviedo, Palencia, Santiago de Compostela, Segovia, Sevilla, Sigüenza, Valencia en Zamora op het Spaanse schiereiland, México, Puebla de los Ángeles en Valladolid de Michoacán in de Amerikaanse onderkoninkrijken, alsook in verschillende Italiaanse en Portugese centra. De lijst wordt aanzienlijk langer als men de locaties toevoegt waar partiële, overeenkomende manuscripten van het boek bewaard worden. Ze bevestigen Lobo's enorme populariteit in de 17de en 18de eeuw in onderling veraf gelegen instituten en met heel verscheidene profielen (hof- en adellijke kapellen, colleges, parochies en kloosters, naast kathedralen). Een bewijs dat men zijn werk in het Latijn respecteerde: het werd doorgegeven in vocale en instrumentale bronnen (het *Hosanna II* van zijn *Missa Prudentes Virgines* is in becijferde notatie gecopieerd voor orgel in het manuscript 6 van de Kathedraal van Segovia tezamen met vier motetten zonder tekst, toegeschreven aan Lupi Hispalens). Hoewel geen muzikale voorbeelden meer terug te vinden zijn, stelt men toch vast dat Lobo vanaf zijn eerste Kerstmis in Toledo als componist van villancicos actief geweest is. Van drie ervan wordt gewag gemaakt in de beroemde bibliotheek van koning João IV van Portugal (*Index da Livraria de Música*, 1649). Maar de meest markante bijdrage van Lobo op dit terrein was wellicht zijn meer dan waarschijnlijke rol als initiatiefnemer in Sevilla in 1612 van een voor die tijd baanbrekende praktijk die later van groot financieel belang zou blijken in de Spaanse en Amerikaanse kathedralen: het drukken van de teksten van de villancicos op (dubbelgevouwen) vellen papier.

De aandacht voor Alonso Lobo zowel in zijn tijd als in de latere eeuwen is in overeenstemming met zijn historisch belang en de beproefde kwaliteit van zijn muziek waarin sommige auteurs een sprekende verwantschap ontwaren met de schilder El Greco, een briljante tijdgenoot die werkzaam was in Toledo. Stukken uit zijn missen, zijn motetten en zijn werken voor de Goede Week zijn uitgegeven en/of opgenomen maar losse werken voor diverse festiviteiten en zijn interessante cyclus met hymnes die in Toledo bewaard wordt, zijn buiten het onderzoek gevallen. Dit programma wil een stap vooruit zetten in de kennis van deze vooralsnog onuitgegeven Lobo en brengt in wereldprimeur twee parodie-missen uit zijn Toledaanse periode: de vijfstemmige *Missa Prudentes Virgines* en de zesstemmige *Missa Beata Dei Genitrix*. Ze worden vergezeld van hun respectievelijke parodistische modellen, de homonieme (gelijkluidende) motetten van zijn bewonderde meester Guerrero (één voor de gemeenschap der maagden, het andere voor de geboorte van Maria). Als overgang tussen deze beide blokken is een huiveringwekkend motet uit de anthologie van 1602 ingelast, *Vivo ego*.

Beide missen zijn een perfect voorbeeld van een uitmuntende formele opbouw die noch uit zichzelf noch wegens het gebruik van een gestandaardiseerde tekst zoals die van de mis, afstand doet van de

fijngevoeligheid en de expressieve fantasie van vrijere werken, type het motet. In het eerste geval (*Missa Beata Dei Genitrix*) nam hij zijn toevlucht tot gedurfd harmonische hulpmiddelen, in het tweede geval (*Missa Prudentes Virgines*) exploiteerde hij met weergaloos meesterschap de technieken voor imitatie. Met haar rijke sonoriteit en haar volle, zesstemmige structuur etaleert de *Missa Beata Dei Genitrix* een originele verwerking van de spanningen, een aanzienlijk aantal verkleinde akkoorden, een voortreffelijke chromatiek en een hoogst persoonlijk gebruik van valse verhoudingen, – soms gelijktijdig – wat zich vertaalt in dissonanten met grote expressiviteit. De vijfstemmige structuur van de *Missa Prudentes Virgines* geeft Lobo de mogelijkheid zijn werk eerder horizontaal dan verticaal op te bouwen wat dit stuk tot een meesterwerk in het contrapunt maakt, vol symboliek en eruditie. Het werk getuigt van praktijken die in die tijd in onbruik waren geraakt, zoals de polytextuality (twee of meer teksten tegelijkertijd op dezelfde melodie) (in het *Agnus Dei*). Ook verschijnen er canons in, vergezeld van diverse raadselachtige aantekeningen in het Latijn waarvan de ontcijfering een uitdaging is geworden voor de latere generaties. Aldus de bevinding van Antonio Soler meer dan anderhalve eeuw later in zijn traktaat *Llave de modulación y antigüedades de la música* (1762) waarin hij met name de mysterieuze canons van de beide *Hosannas* uit de *Missa Prudentes Virgines* van Lobo selecteerde als voorbeeld van muzikale puzzels met een ingewikkelde oplossing: “Het verbaast niemand als één of andere kapelmeester met één of ander enigma of raadsel geen blijf weet [sic], want zo noem ik zulke composities maar ik beschouw ze als en merkwaardige zaak en als erg arbeidsintensief”.

Javier Marín López

vertaling: Brigitte Hermans

Prudentes Virgines

Prudentes Virgines,
aptate lampades vestras,
ecce sponsus venit,
exite obviam ei.

Kyrie

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.

Gloria

Gloria in excelsis Deo,
et in terra pax
hominibus bonae voluntatis.
Laudamus te, benedicimus te,
adoramus te, glorificamus te.
Gratias agimus tibi
propter magnam gloriam tuam,
Domine Deus, Rex caelestis,
Deus, Pater omnipotens, Domine Fili
unigenite, Jesu Christe.
Domine Deus, Agnus Dei,
Filius Patris,
qui tollis peccata mundi
miserere nobis,
qui tollis peccata mundi
suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dexteram Patris,
miserere nobis,
quoniam tu solus sanctus,
tu solus Dominus,
tu solus altissimus, Jesu Christe.
Cum sancto spiritu
in gloria Dei Patris.

Wijze Maagden,
maak uw lampen klaar,
want zie, uw bruidegom komt er aan,
sta op en loop hem tegemoet.

Heer, ontferm U over ons.
Christus, ontferm U over ons.
Heer, ontferm U over ons.

Eer aan God in den hoge
en vrede op aarde
aan de mensen van goede wil.
Wij loven U, wij prijzen
en aanbidden U, wij verheerlijken U
en zeggen U dank
voor Uw grote heerlijkheid,
Heer God, Hemelse Koning,
God, almachtige Vader, Heer,
eniggeboren Zoon, Jezus Christus.
Heer God, Lam Gods,
Zoon van de Vader,
Gij die wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons,
Gij die wegneemt de zonden der wereld,
aanvaard ons gebed.
Gij die zit aan de rechterhand van de Vader,
ontferm U over ons,
want Gij alleen zijt de Heilige,
Gij alleen de Heer,
Gij alleen de allerhoogste, Jezus Christus.
Met de Heilige Geest
in de heerlijkheid van God de Vader.

Amen.

Credo

Credo in unum Deum,
Patrem omnipotentem,
factorem caeli et terrae,
visibilia omnium et invisibilia.
Et in unum Dominum, Jesum Christum,
Filium Dei unigenitum,
et ex Patre natum
ante omnia saecula.
Deum de Deo, lumen de lumine,
Deum verum de Deo vero,
genitum non factum,
consubstantialem Patri,
per quem omnia facta sunt,
qui propter nos homines
et propter nostram salutem
descendit de caelis.
Et incarnatus est de Spiritu Sancto
ex Mariae virgine,
et homo factus est.
Crucifixus etiam pro nobis
sub Pontio Pilato,
passus et sepultus est,
et resurrexit tertia die
secundum scripturas,
et ascendit in caelum,
sedet ad dexteram Patris.
Et iterum venturus est cum gloria
judicare vivos et mortuos,
cujus regni non erit finis.
Et in Spiritum Sanctum,
Dominum et vivificantem,
qui ex Patre Filioque procedit,

Amen.

Ik geloof in één God,
de almachtige Vader,
Schepper van hemel en aarde,
van al wat zichtbaar en onzichtbaar is.
En in één Heer, Jezus Christus,
eniggeboren Zoon van God,
en voor alle tijden
geboren uit de Vader.
God uit God, licht uit licht,
ware God uit de ware God,
geboren, niet geschapen,
één in wezen met de Vader,
en door wie alles is geschapen,
die voor ons, mensen,
en omwille van ons heil
uit de hemel is neergedaald.
En Hij is ontvangen van de Heilige Geest
uit de maagd Maria,
en is mens geworden.
Hij werd voor ons gekruisigd
onder Pontius Pilatus,
Hij heeft geleden en is begraven.
Hij is verrezen op de derde dag
volgens de schrifturen,
Hij is opgevaren ten hemel
en zit aan de rechterhand van de Vader,
Hij zal wederkomen in heerlijkheid
om te oordelen levenden en doden
en aan Zijn Rijk komt geen einde.
Ik geloof in de Heilige Geest,
die Heer is en het leven geeft,
die voortkomt uit de Vader en de Zoon,

qui cum Patre et Filio
simul adoratur et conglorificatur,
qui locutus est per prophetas,
et unam Sanctam Catholicam
et Apostolicam ecclesiam.
Confiteor unum baptisma
in remissionem peccatorum,
et expecto resurrectionem mortuorum
et vitam venturi saeculi.
Amen.

Sanctus

Sanctus, sanctus, sanctus
Dominus Deus Sabaoth!
Pleni sunt caeli et terra
gloria tua.
Hosanna in excelsis.
Benedictus qui venit in nomine Domini.
Hosanna in excelsis.

Agnus Dei

Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis!
Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis!
Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
dona nobis pacem!

Vivo ego, dicit Dominus

Vivo ego, dicit Dominus,
nolo mortem peccatoris
sed ut magis convertatur

die met de Vader en de Zoon
tezamen wordt aanbeden en verheerlijkt,
die gesproken heeft door de profeten,
en in één heilige katholieke
en apostolische kerk.
Ik belijd één doopsel
tot vergiffenis van de zonden,
en ik verwacht de opstanding van de doden
en het leven van het komend Rijk.
Amen.

Heilig, heilig, heilig
de Heer, de God der hemelse machten,
vol zijn hemel en aarde
van Uw heerlijkheid,
Hosanna in den hoge.
Gezegend Hij die komt in de Naam des Heren.
Hosanna in den hoge.

Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons!
Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons!
Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
geef ons de vrede!

Ik leef, zegt de Heer:
het is niet Mijn wil dat de zondaar sterft
maar veeleer dat hij berouw toont

et vivat.

Beata Dei genitrix

Beata Dei genitrix Maria,
Virgo perpetua, templum Domini,
sacrarium spiritus sancti,
sola sine exemplo
placuisti Domino Jesu Christo:
ora pro populo,
interveni pro clero,
intercede pro devoto femineo sexu.
Alleluia, alleluia.

Kyrie

Credo

Gloria

Sanctus

Agnus Dei

zie boven

en mag blijven bestaan.

Gelukzalige Maria, moeder van God,
voor altijd maagd, tempel van de Heer,
tabernakel van de Heilige Geest,
de enige zonder voorbeeld,
die onze Heer Jezus Christus heeft behaagd:
bid voor het volk,
bemiddel voor de clerus,
kom vrome vrouwen te hulp.
Alleluja, alleluja.

Vertaling: Brigitte Hermans

Albert Recasens

Albert Recasens studeerde aan de conservatoria van Salou en Barcelona, waarna hij in België belandde aan de conservatoria van Brugge en Gent. Tezelfdertijd behaalde hij in 2001 in Leuven zijn diploma musicologie summa cum laude met een thesis over Rodríguez de Hita (1722-1787). Al in 1994 richtte Albert Recasens met zijn vader Ángel Recasens de Capilla Príncipe de Viana op die in 2005 herbenoemd werd als La Grande Chapelle, waarmee hij het muzikale erfgoed van Spanje onder de aandacht wil brengen. Sinds 2007 is Albert Recasens artistiek leider van het ensemble. Hij wordt geregeld uitgenodigd voor masterclasses, o.a. in Mexico, Spanje en België. Albert Recasens was al meermaals jurylid van de International Young Artist's Presentation die deel uitmaakt van Laus Polyphoniae.

La Grande Chapelle

La Grande Chapelle, opgericht door Ángel Recasens en momenteel onder de artistieke leiding van Albert Recasens, richt zich op het religieuze repertoire van de 16de, 17de en 18de eeuw. Daarenboven streeft het ensemble ernaar vergeten Spaans repertoire onder de aandacht te brengen. Daarom zet het ensemble ook sterk in op onderzoek en bronnenstudie. La Grande Chapelle nam reeds een hele reeks cd's op waarin ofwel de relatie tussen muziek en literatuur uit Spanjes Gouden Eeuw aan bod komt ofwel religieus werk uit dezelfde periode in de kijker wordt geplaatst. Talrijke cd's uit deze reeksen werden gelauwerd met prijzen en lovende recensies.

Goed om te weten

Foyer

De foyer van AMUZ is open vanaf een uur voor aanvang van het concert en blijft ook na afloop van het concert nog geruime tijd open.

Beeld- en geluidsopnamen

Het is absoluut verboden beeld- en geluidsopnamen te maken tijdens de concerten en voorstellingen zonder expliciete toelating van de directie van AMUZ.

Concertinleidingen, aanvangsuur en duur van de concerten

De concerten in AMUZ vangen op zondag steeds aan om 15.00 uur. Op andere dagen starten de concerten om 21.00 uur. Voor de avondconcerten is er steeds een inleiding om 20.15 uur. De concerten in AMUZ hebben in principe geen pauze en duren 65 à 80 minuten. Hierdoor is het avondconcert steevast om 22.30 uur beëindigd en kan u nog met het openbaar vervoer thuisgeraken.

Programmaboekjes

De programmaboekjes bij de concerten van AMUZ zijn downloadbaar van de website www.amuz.be vanaf enkele dagen na het concert.

Podium

Het podium mag onder geen beding door het publiek worden betreden. De meeste artiesten staan u na het concert graag te woord in de foyer.

Laatkomers

De concerten in AMUZ hebben in principe geen pauze. Laatkomers kunnen dan ook niet meer worden toegelaten in de concertzaal. Op vertoon van hun concertticket kunnen zij het concert volgen op de plasmascermen in de foyer. Wanneer u tijdens het concert de zaal verlaat, kunnen wij u tot het einde van het concert niet opnieuw toelaten in de concertzaal. Wel kan u de rest van het concert volgen op de beeldschermen in de foyer.

Rondleidingen en zaalverhuur

Wenst u met een groep een rondleiding in de gebouwen van AMUZ, om zo het fascinerende verhaal te horen van de gerenoveerde kerk en AMUZ als concertgebouw en -organisator, of wenst u meer informatie over de mogelijkheden om de zaal te huren voor concerten, voorstellingen en presentaties? Gelieve dan tijdens de kantooruren contact op te nemen met de administratie van AMUZ.

Cd-verkoop

Cd's van de optredende artiesten, ter beschikking gesteld door 't KlaverVier, zijn te koop voor aanvang van het concert in de inkomhal en tot 30 minuten na afloop van het concert aan de ticketbalie.

Klara en Kunst. Maar 4 letters verschil.

We krijgen er maar niet genoeg van. Of het nu een fascinatie voor schilderkunst is, liefde voor architectuur, interesse in theater, passie voor muziek of verslaving aan literatuur. Kunst is de bestaansreden van Klara. En dat valt op. Luister maar eens naar Klara of surf naar klara.be. We kunnen het moeilijk verbergen. Het zit zelfs in onze naam. Een beetje toch. **Klara. Alles voor de kunst.**

